

'Baerne'

Tijdschrift van de Historische Kring "Baerne"

18e jaargang nr.2 - juni 1994

Conimex®

De Oosterse keuken thuis.

Slamat Makan – Smakelijk Eten.

Historische Kring Baerne

Postbus 326
3740 AH Baarn
tel. 02154-30377

Voorzitter

J.G. v.d. Kraats
Torenlaan 34
3743 HH Baarn
tel. 02154-21000

Algemeen Secretaris

F. Muts-Snel
van Goyenlaan 213
3744 XH Soest
tel. 02155-12989

Penningmeester

I. Huls-Brandsma
Wittelaan 8
3743 CP Baarn
tel. 02154-22974

Werkgroep Archeologie

J.W.A.A. van der Laan
Schoener 12
3742 HD Baarn
tel. 02154-11656

Werkgroep 'Baerne'

H Bronkhorst
Eemweg 33
3741 LA Baarn
tel. 02154-13587

Werkgroep Interviews en Reportages

J.M. v.d. Brink-v. Wijkvliet
Prof. Meijerslaan 10
3741 XH Baarn
tel. 02154-20161

Werkgroep Oudheidkamer

R.J.E. Luikinga-Geijtenbeek
Klaproosstraat 15
3742 RA Baarn
tel. 02154-15724

Bestuurslid zonder portefeuille

mw Th. Kruidenier
Smutslaan 2
3743 CG Baarn
tel. 02154-17860

Redactie Baerne

E.J. Heun-ten Holt
H. Bronkhorst
J. Kruidenier
R. Uileman
T. Biemans
Sophialaan 13
3743 CT Baarn
tel. 02154-22951

Ledenadministratie

N. Kuyt-Smit
v. Wassenaerlaan 16
3742 AH Baarn
tel. 02154-18065

Lidmaatschapkosten

minimaal f 35,- per jaar per gezin
minimaal f 25,- per jaar individueel
minimaal f 12,50 per jaar jeugdlid (14 t/m 18 jaar)
Bankrek.nr.: 30.47.28.292
Postbankrek.nr.: 41.92.133
Losse verkoop "Baerne": f 5,50 verkrijgbaar bij N. Kuyt-Smit en Boekhandel Den Boer, Laanstraat 69

Niets uit deze uitgave mag worden veelevoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke wijze ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de redactie. Het tijdschrift 'Baerne' komt mede tot stand door Drukkerij Bakker Baarn.

INHOUD

'IK MAAK KENBAAR WAT BESTOND.'	
HELLA S. HAASSE IN BAARN (1925-1928)	blz. 2
AARDIGE EXCURSIE VAN HISTORISCHE KRING NAAR NIEUWPOORT EN OOIEVAARSDORP	blz. 10
MEDEDELINGEN	blz. 12
TERUGBLIK OP DE JAARVERGADERING	blz. 14
EEN ZESTIENDE EEUWSE ABT DIE UIT BAARN KWAM	blz. 15
GEMEENTE ARCHIEF IN BAARN	blz. 22

‘IK MAAK KENBAAR WAT BESTOND’ HELLA S. HAASSE IN BAARN (1925-1928)

Waarschijnlijk nooit kreeg een Nederlandse schrijfster zoveel publiciteit als de auteur Hella S. Haasse gedurende de afgelopen jaren. Zowel T.V., radio als kranten schonken uitgebreid aandacht aan haar leven en haar omvangrijke werk. Dit oeuvre, dat een twintigtal boeken bevat, bestaat voor een belangrijk deel uit Historische romans, waarvoor door haar steeds uitvoerig en nauwgezet onderzoek werd verricht. Voor haar Historische roman *Heren van de Thee* ontving ze in 1993 de Publieksprijs. Ze publiceerde dit jaar haar derde boekenweekgeschenk, de novelle *Transit (=Doorgang)*, en kreeg een Franse onderscheiding, want ook in Frankrijk wordt ze graag gelezen. Ze gaf gastcolleges aan de Sorbonne en in Den Haag werd dit jaar in het Letterkundig Museum de tentoonstelling *"Ik maak kenbaar wat bestond"* georganiseerd.

Deze tentoonstelling over haar leven en werk trok veel bezoekers, een duidelijk bewijs van haar grote populariteit als schrijfster. We zijn niet zo chauvinistisch om Hella S. Haasse een Baarnse schrijfster te durven noemen. Weinig mensen weten echter, dat zij gedurende een aantal jaren in Baarn heeft gewoond en gewerkt en dat haar prozadebuut, de novelle *Oeroeg*, het boekenweekgeschenk van 1948 en vanwege de geringe dikte populair bij elke middelbare scholier van mijn generatie, in de Baarnse Nassaulaan ontstond. Hella S. (Hélène Serafia) Haasse, geboren op 2 februari 1918 te Batavia, bracht een groot deel van haar jeugd door in het voormalig Nederlands-Indië, waar haar vader hoofdinspecteur van Financiën was. Toen haar moeder, die in Indië bekendheid genoot als pianiste, moest gaan kuren in Davos, werden de 7-jarige Hella en haar drie jaar jongere broertje Wim bij familie in Nederland ondergebracht. Wim kwam in huis bij de grootouders van vaderskant, de fam. W.H.J. Haasse, die in de Baarnse Parkstraat woonden. Hella werd na een kort verblijf bij haar grootmoeder van moederskant in Heemstede, ondergebracht in een Baarns kinderpension. Over deze eerste kennismaking met Baarn, gedurende de periode 1925/1928, schrijft ze uitvoerig in haar autobiografie *'Zelfportret als legkaart'* uit 1954. (pag. 47-pag. 68) Na het herstel van haar moeder in 1928, vertrekt de 10-jarige Hella samen met haar moeder en broertje weer naar Indië. In de jaren '35 en '36 woont ze enige tijd bij haar grootouders in de Parkstraat en bezoekt het Baarnsch Lyceum. Na haar eindexamen in Batavia komt ze in 1938 terug naar Nederland om in Amsterdam te gaan studeren. Door het uitbreken van de Tweede Wereldoorlog zal ze haar ouders en broer pas in 1946 terugzien. De familie W.H. Haasse vestigt zich dan aan de Nassaulaan 42, waar ook Hella en haar man komen wonen. Hier schrijft ze de novelle *Oeroeg*. Enkele jaren later verhuist de familie naar de Krugerlaan 24.

Tot slot bewonen Hella's ouders nog Steynlaan 2a, waar haar vader in 1955 overlijdt. Hella Haasse heeft het schrijven van geen vreemde, want op dit laatste adres schreef haar vader, W.H.Haasse (1888-1955), onder het pseudoniem W.H. van Eemlandt in vijf jaar tijd dertien detectives. Deze politieromans met commissaris Van Houthem in de hoofdrol genoten grote bekendheid en hadden titels als: Moord met Muziek en Kogels bij het Dessert. Na het overlijden van haar vader voltooide Hella zijn laatste boek De vijfde Trede. Het kwam in 1957 uit bij uitgeverij Het Wereldvenster, dat op een steenworp afstand van Steynlaan 2A gevestigd was, n.l. in de Nassaulaan op nr. 10.

Zelfportret als Legkaart

Voor de toevallige lezer, die ook geïnteresseerd is in de geschiedenis van Baarn, is de kennismaking met de pag. 47-68 uit de autobiografie van Hella Haasse '*Zelfportret als Legkaart*', een bijzondere belevenis. Twintig pagina's zijn voor de schrijfster voldoende om de sfeer van het dorp Baarn van zeventig jaar geleden haarscherp te verwoorden. Het zijn waarnemingen van het kind Hella Haasse, die na bijna dertig jaar door haar oudere ego werden genoteerd. Voor de historisch geïnteresseerde Baarnse lezer betekenen deze autobiografische pagina's echter meer. Voor hem is dit zelfportret geen legkaart, maar een legpuzzel.

De stukjes van deze puzzel zijn de locaties en de personen, die de auteur beschrijft. De lezer wordt een speurder, die geobsedeerd op zoek gaat naar historische feiten. Het laat hem niet meer los. Zo'n speurtocht blijkt echter minder eenvoudig, dan het lijkt.

Hella S.Haasse noemt in haar autobiografie nergens namen, noch van locaties, noch van personen. Het dorp Baarn b.v. wordt slechts met B. aangeduid. In zeventig jaar heeft dit dorp trouwens een totaal ander aanzicht gekregen. Het is moeilijk en door verdwijning vaak onmogelijk om in dit zwaar verminkte dorp nog oude locaties terug te vinden en de generatie, die het ons zou kunnen vertellen wordt helaas steeds kleiner. Bovendien komen de waarnemingen van een 10-jarige lang niet altijd overeen met de werkelijkheid. Er is vaak sprake van schaalvergroting, leeftijden worden verkeerd geschat en relaties verkeerd geïnterpreteerd. Ook de tijd vervormt de herinneringen, waardoor een onjuist beeld kan ontstaan. In onderstaande schets werd geprobeerd de stukjes van de legpuzzel op zijn plaats te krijgen. Dat er stukjes van deze puzzel ontbreken, moet de lezer ons echter niet kwalijk nemen.

Omdat het onmogelijk is de desbetreffende tekst in het geheel weer te geven, raden we de lezers aan hier zelf kennis van te nemen. Misschien lukt het dan alsnog de puzzel van deze legkaart compleet te maken.

*De theekoepel in het bosje van IJsendijk (Maarschalksbos) omstreeks 1900.
De trap naar de eerste verdieping is hier nog aanwezig.
Foto: Historische Kring Baerne.*

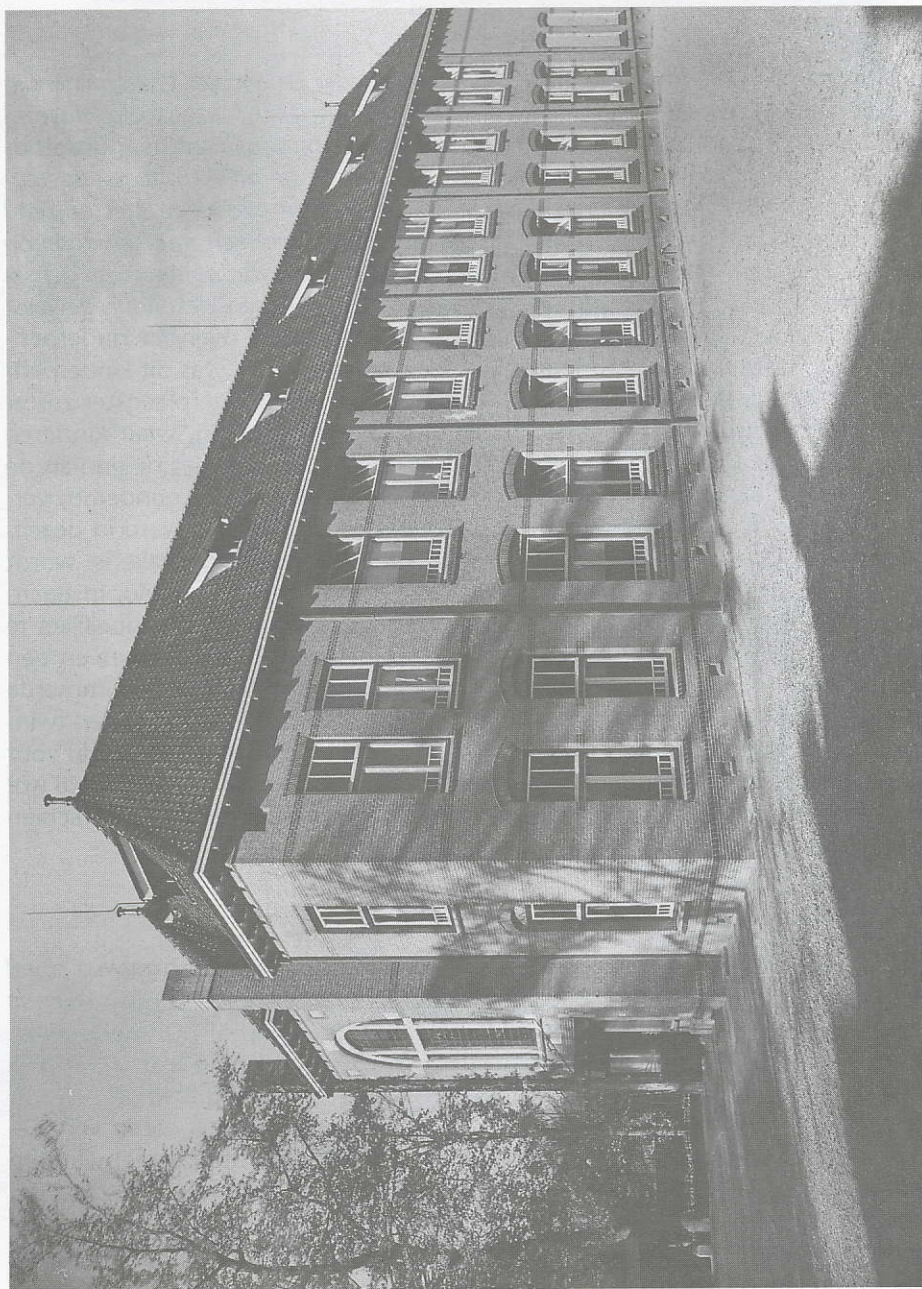
Het kinderpension

'Deze inrichting stond onder beheer van drie dames, moeder en dochter en een vriendin van de dochter. Zij woonden in een witgepleisterd villaatje, één uit een eindeloze rij soortgelijke huisjes.' (pag.47) Wanneer de jeugdige Hella zondags naar haar grootouders in de Parkstraat liep ging ze *'over het voetpad langs de tuinhekken, tegen de heuvel'* op. (pag. 51) *'De twee vriendinnen waren contrasten: de ene klein, met grijzend krulhaar, verlegen en ook wel zacht van aard, de ander lang met een zwarte wrong op het achterhoofd, en een scherp, maar niet onknap gezicht, goed van de tongriem gesneden, voortvarend en bits. Ik geloof dat zij allebei verpleegsters in een ziekenhuis geweest waren.'* (pag. 68) Het zijn de enige citaten, die ons iets vertellen over het kinderpension, waar Hella gedurende bijna drie jaar verbleef. Waarschijnlijk was dit kinderpension gevestigd aan de Dalweg 8A en werd het geleid door de ex-verpleegster zuster J.Th.Meijer en haar moeder. Het was een gerenommeerd pension, waar kinderen van gegoede ouders alleen tijdens de zomervakantie verbleven. In het begin van de dertiger jaren werd dit pension, dat ook wel het Kabouterhuis werd genoemd, verplaatst naar de Eemnesserweg, thans nr. 72. Het oorspronkelijk huis werd in dezelfde tijd vervangen door nieuwbouw. Met *'de heuvel'*, waarvan hier sprake is, wordt waarschijnlijk de stijging van de Dalweg naar de Eemnesserweg bedoeld, in Baarn beter bekend als 'het Dalletje'. De *'eindeloze rij witgepleisterde villaatjes'* is moeilijker te verklaren. Hella was in dit pension het enige kind, had een mooie kamer en een goede verzorging, maar was niet gelukkig. De overgang van haar onbekommerde jeugd in Indië en de veiligheid van het gezin naar het stijve Baarn van de jaren twintig en de strenge 'tantes' van het pension moet ook wel erg groot geweest zijn voor een 7-jarige. Ze vlucht daarom weg in fantasieën en verzint verhalen, *'waarin al wat mij overkwam, al wat mij bezighield, direct of indirect vorm kreeg.'* (pag. 49). Misschien ligt hier wel de bron van haar latere schrijverschap.

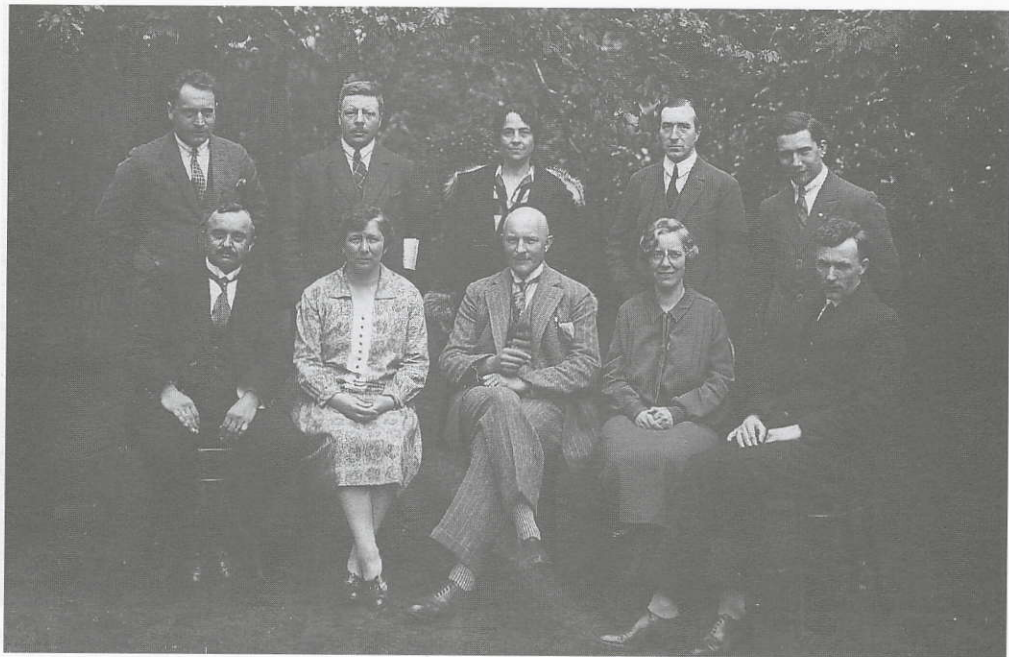
De theekoepel

's Middags gingen de tantes graag wandelen. 'In de bossen langs de straatweg stond een verwaarloosde theekoepel. Het gebouwtje had een bovenverdieping, opgetrokken in de trant van een Zwitsers chalet met een houten balustrade.' (pag. 49) Dit gebouwtje, waarin we dadelijk de voormalige theekoepel in het bosje van IJsendijk (Maarschalksbos) herkennen, zag er in de jaren twintig erg verwaarloosd uit.

De trappen, die aan weerszijden naar de eerste verdieping leidden, waren verdwenen en de ramen waren met luiken dichtgespijkerd. De buitenkant was met wingerd en met kamperfoelie begroeid en de muren waren bekrast met namen, jaartallen, tekeningen en scheldwoorden. Eens had deze koepel betere dagen gekend. Hij werd gebouwd omstreeks 1850 in opdracht van de familie Van IJsendijk, die de eigenaars waren van dit voormalige Maarschalksbos.

*De Openbare Lagere School 'De Oorsprong' in de jaren twintig.
Foto: Historische Kring Baerne.*

*Het personeel van de Openbare Lagere School 'De Oorsprong' in 1927.
 Staand van links naar rechts: F.G. van Ditshuizen, J. v.d. Brink, H. Oldenziel, A. Mensonides, W.K. Rijdsorp.
 Zittend van links naar rechts: J.Bethe, T. Miedema, A. Posma (Hoofd), G.J. Millaard, ?
 Foto: Historische Kring Baerne.*

Omdat deze theekoepel op het hoogste punt lag, had men er een schitterend uitzicht over de Eempolders en de Zuiderzee. Koningin Anna Paulowna bezocht deze koepel regelmatig. In 1919 werd het bos door mej. J.M.F. Van Ijsendijk geschonken aan de gemeente Baarn. Na een opknapbeurt van de theekoepel heeft deze nog tot 1969 dienst gedaan als woning voor personeel van de gemeente. De jeudige Hella was zeer geïnteresseerd in het geheimzinnige huisje op de donkerste plek van het bos en wilde er tijdens de wandelingen altijd naar binnen.

De 'tantes' dachten er tot haar spijt echter anders over: ze vonden dat het er stonk, zodat Hella nauwelijks de tijd kreeg het binnenvetrek met de vele spinnewebben te bekijken. Het meest fascineerde haar de ontbrekende trap. Hoe was het mogelijk om de eerste verdieping te bereiken? Er moest een onzichtbare trap zijn, die *'alleen voor tovenaars of voor degene die door ingespannen, onvermoeid zoeken en proberen inwijding in het geheim verdiende!'*, zichtbaar werd. (pag. 50)

Een klaslokaal van de Oorsprongsschool in de tijd, dat Hella S. Haasse deze school bezocht. Op de achtergrond 'de onderwijzer met het koperkleurige borstelhaar' J.v.d.Brink. Let op de gasverlichting. Foto: Historische Kring Baerne.

De School

Uit haar beschrijving blijkt, dat Hella op de Oorsprongsschool heeft gezeten. Ze bezocht hier de tweede, derde en vierde klas. Deze Openbare Lagere School, die stond op de plaats van de huidige brandweerkazerne op de hoek van de Eemneserweg en de Acacialaan werd aan het eind van de jaren zestig afgebroken en de karakteristieke woning van het schoolhoofd werd twee jaar geleden helaas geofferd. De schrijfster spreekt over *'een langwerpig bakstenen gebouw achter de ouderwetse villa, waar het Hoofd woonde'*. (pag. 50) Even later heeft ze het over *'het kerkhof tegenover de school'* (pag.50), waarmee natuurlijk de oude Algemene Begraafplaats wordt bedoeld. Enkele leden van het toenmalige onderwijzend personeel zijn trouwens uit haar beschrijving na zeventig jaar nog steeds herkenbaar. Zo spreekt ze over: *'de dikke meneer met het koperkleurig borstelhaar, die Frans gaf.'* (pag. 50) Het was de Baarnse onderwijzer J.v.d. Brink, die een grote bekendheid genoot. Naast zijn taak in het onderwijs (buiten schooltijd gaf hij ook Franse les) was hij bestuurslid van negen verenigingen, lid van de Provinciale Staten van Utrecht voor de

Vrijzinnige Democraten en verslaggever voor het Handelsblad, de Telegraaf en de N.R.C. De onderwijzeres H.Oldenziel was 'de juffrouw, die we kinderlijk ruw de rare nuf noemden, omdat zij rouge gebruikte en zich tooide met kwikjes en strikjes.' (pag. 50)

Op 1 febr. 1928 werd de onderwijzeres T.Miedema op de Algemene Begraafplaats naast de school begraven. Ze was pas 42 jaar en kostwinster voor haar moeder en haar aan T.B.C. lijdende broer. Ze woonde in de Marisstraat op nr. 4. De leerlingen van de school werden klagewijs opgesteld, rondom het graf en Hella mocht bloemblaadjes strooien. Het graf bestaat nog altijd. Na het binnenkomen door de hoofdingang ligt het als derde graf aan onze rechterhand. De deksteen is kapot, het is volkomen overwoekerd door klimop en daardoor is de inscriptie onleesbaar, maar een oud-leerling wijst mij het graf van zijn vroegere 'lievelingsjuf' feilloos aan.

De begrafenis heeft op hem indertijd grote indruk gemaakt. 'De jonge donkere kwekeling, die ik een bijzondere verering toedroeg, omdat hij leek op de prins van een plaat in mijn Duizend- en Een Nacht' (pag. 51), was waarschijnlijk de onderwijzer W.K. Rijdsdorp, die ook in de Marisstraat woonde.

Van de oud-klasgenoten van Hella S. Haasse uit haar lagere schooltijd zijn er nog maar weinig in leven. Slechts één klasgenoot weet zich haar nog te herinneren. Op een schriftblaadje schreef ze voor hem een sprookje over een Indische prins, waarvan hij de inhoud is vergeten. Jammer genoeg heeft hij het niet bewaard.

J. Kruidenier

In de 18de jaargang nr.3 zal dit artikel vervolgd worden.

AARDIGE EXCURSIE VAN HISTORISCHE KRING NAAR NIEUWPOORT EN EEN OOIEVAARSDORP

De kleinste stad van Holland, Nieuwpoort bij Schoonhoven in de Alblasserwaard, was het eerste reisdoel van de excursie van de Historische Kring op zaterdag 14 mei. Verdeeld over zeven auto's gingen ongeveer twintig leden op stap en zij troffen het met het weer, want het was een mooie zonnige dag. In Nieuwpoort aangekomen werd in het gebouw Het Arsenaal, nu gemeenschapshuis, bij de koffie uitleg gegeven over de rijke historie van het stadje. Nieuwpoort, omstreeks 1200 gesticht door Arnout van Liesveld en Gijbsbrecht van Langerad, kreeg al in 1283 stadsrechten.

Omdat het stadje in het grensgebied lag tussen Holland en Utrecht is er vaak strijd geleverd. Het is in de vijftiende en zestiende eeuw meermalen in brand gestoken en geplunderd. Het belangrijkste jaartal in de geschiedenis van Nieuwpoort is 1673, toen het stadje een functie kreeg in de oude Hollandse Waterlinie. Na het rampjaar 1672, toen ons land werd aangevallen door Engeland, Frankrijk, Keulen en Munster, besloten de Staten van Holland op voorstel van de Prins van Oranje, van Nieuwpoort een vesting te maken met wallen en grachten. Nieuwpoort moest met Schoonhoven de toegang over de Lek naar Holland verdedigen. Door een geheime sluis onder het stadhuis kon het achterliggende land onder water worden gezet. Ruim twintig jaar geleden is men begonnen met het herstel van Nieuwpoort naar de oude situatie. Het is nu, evenals Schoonhoven, Brielle en Vianen, een beschermd stadsgezicht. Heel bezienswaardig is het stadhuis van 1697, alsook de Hervormde kerk, in 1420 gebouwd als een (pseudo)basiliek. In 1774 werd de toren en het voorste deel van de kerk afgebroken. Er staan in het stadje een paar mooie oude huizen, als de voormalige dokterswoning in de Buitenhaven en het huis met het jaartal 1613 "In de vier bie korven". Interessant zijn ook het Veerhuis, de voormalige smederij en de waterschuren, waar bij overstromingen mens en dier een toevlucht konden vinden. Bij een wandeling over de wallen ziet men nog een kanon, een voorlander uit 1812 op een rolpaardaffuit. Een luchtfoto van Nieuwpoort toont een ster in het water: wallen met vier bastions, vergelijkbaar met Naarden, maar veel kleiner. De deelnemers aan de excursie waren enthousiast over de kennismaking met dit prachtig bewaarde plaatsje, dat op een zonnige dag extra goed uitkomt.

Naar Het Liesveld

Het tweede reisdoel was het Ooievaardorp Het Liesveld, vlakbij Nieuwpoort. Na een historische, nu een natuurhistorische rondgang. In Het Liesveld worden elk jaar zoveel mogelijk ooievaars grootgebracht. Daartoe zijn een aantal vliegkooien ingericht waarin steeds een paar een nest heeft. Omdat elk paar meestal meer eieren

legt dan er aan jongen zullen uitvliegen, worden uit elk nest jongen overgebracht naar een crèche. Daar worden ze verzorgd tot ze vliegvlug zijn en naar de ooievaarsweide kunnen. Een halve eeuw geleden broedden er in Nederland nog 300 paar wilde ooievaars. In 1988 waren er nog maar twee paar. Ruim twintig jaar geleden werd het ooievaarsdorp gesticht met het doel de ooievaar als broedvogel voor Nederland te behouden. In Het Liesveld leven ruim 200 ooievaars. Tijdens de trek sterven veel ooievaars door de jacht en door aanraking met hoogspanningsleidingen. Ook de verandering van het milieu heeft veel schade gedaan aan het ooievaarsbestand. Dankzij het project Het Liesveld vliegen er nu al weer ongeveer 100 paar ooievaars vrij rond. De jaarlijkse excursies van de Historische Kring Baerne, steeds voortreffelijk georganiseerd door Jo v.d. Brink, zijn leerzaam en gezellig. Ook nu hebben de deelnemers genoten van deze tocht naar Nieuwpoort en Het Liesveld.

H.Bronkhorst

Correctie:

In het artikel Nieuwe huisvesting Historische Kring, 17e jaargang nr.3 sept. 1993 , had ik beter kunnen schrijven: ongeveer op de plaats waar Velaars heeft gestaan.

MEDEDELINGEN

Oproep tot een collectieve monumentenwacht

In de laatste tientallen jaren is het aanzien van Baarn sterk veranderd. Veel mooie oude villa's en tuinen zijn verdwenen. Vaak had dat niet voorkomen kunnen worden, maar soms ook wel. Je vraagt je bijvoorbeeld af of het tolhuis aan de Eemweg, dat werd afgebroken, niet gespaard had kunnen worden. Onlangs waren er problemen met het Cantons Park, maar de signalering heeft resultaat gehad. Zo wordt er nu ook een blijvende bestemming gezocht voor de Wintertuin. De Historische Kring Baerne wil alert blijven op iedere dreigende aantasting van ons unieke dorpsbeeld. De Kring wil er op toezien dat het eigen karakter van ons dierbare Baarn behouden blijft. Het Bestuur van de Kring doet hierbij een beroep op de leden, en op ieder ander die om Baarn geeft, samen te fungeren als een soort monumentenwacht. Als u constateert dat enig object van historische waarde, een villa of ander gebouw, een tuin, een monument, een bijzonder hekwerk of iets anders, met afbraak, ingrijpende verandering, of verplaatsing wordt bedreigd, wilt u dat dan berichten aan de voorzitter van de Historische Kring Baerne, de heer J.G. van de Kraats, Torenlaan 34, 3743 HH Baarn. Telefoon 02154-21000.

Een vraag uit de Oudheidkamer

Nu wij in ons nieuwe onderkomen meer ruimte hebben gekregen, krijgt het geheel meer museaal aanzien. Er is een kamer rond 1900 en daar hadden we graag een Neo-Rococo tafel in (mahonie). Er wordt gedacht aan een salontafel. Voor de keuken zoeken we een kolenfornuis. Het hoeft niet te kunnen branden. Daaromheen een schouw met blauwe tegels. Dit mag ook namaak zijn. Wie kan dit voor ons maken? Een kruidenrek met niet alleen kruiden maar ook met koffie, thee, rijst en suikerpotten. Wij willen het één en ander ook wel kopen, indien de prijs redelijk is. Schenkingen aan de Oudheidkamer van de de laatste maanden:

Trouwhandschoenen en tasje (1950)

Divers keukengerei

Oud kinderserviesje

Potkachteltje

Petroleumstel

Oorlogsdossier

Jubileum theelepels Juliana/Bernhard

Diverse Schoolhandwerken

Wandborden Woningb.Ver. Ons Belang en Baarn

Ontbijtborden van Hotel Polonais en Trier
Stop apparaat
Originele Steenvorm
Koffiepot met opschrift 25-jarig echtverg.
Grote hoeveelheid oude foto's van personen en huizen
Diverse ansichtkaarten van Baarn
Divers Oud Gereedschap o.a. grassteker
Koperen bel

Heeft u ook nog oude foto's of voorwerpen?
De Oudheidkamer ziet ze gaarne tegemoet en zal ze bewaren.

De Historische Kring Baerne houdt een rommelmarkt op:
Vrijdag 23 september 1994 van 14.00-21.00 uur
Zaterdag 24 september 1994 van 10.00-16.00 uur in onze verenigingsruimte
ingang: Burg. Penstraat tussen nr. 2 en nr. 4. Inbreng van goederen in de maanden
juli en augustus op de maandagmorgen tussen 10.00-12.00 uur.

Programma 1994/1995

Dinsdag 4 okt. '94:

Diaserie door de heer W.F.Kuiper uit Loenen a/d Vecht "Grenspalen tussen Noord-Holland en Utrecht" daarna dialezing door de heer C. v. Aggelen uit Hilversum "Landgoed einde Gooi, vliegveld Hilversum en de Monnikenberg te Hilversum".

Donderdag 3 nov. '94: Dialezing door de heer H. Bronkhorst uit Baarn over de Pauluskerk te Baarn.

Donderdag 15 dec. '94: Feestavond i.v.m. 20-jarig bestaan van de Historische Kring.

Donderdag 24 jan. '95: Dia's Oud-Baarn door de heer C. v.d. Steeg uit Baarn

Donderdag 9 febr. '95: Dia's Oud-Baarn door de heer C. v.d. Steeg (herhaling)

Donderdag 23 febr. '95: Dialezing door de heer C.L. Verkerk uit Amsterdam "Tollen in de Middeleeuwen". (Holland, Zeeland en Utrecht.)

Donderdagmiddag 2 maart '95: Dia's Oud-Baarn door de heer C. v.d. Steeg uit Baarn, (herhaling, deze middag is speciaal voor 55+).

Donderdag 16 maart '95: Algemene Ledenvergadering.

Donderdag 27 april '95: Dialezing door de heer C.G. Scheltema uit Naarden "De Hollandse Waterlinie".

Alle lezingen vinden plaats in cultureel centrum "De Speeldoos" Rembrandtlaan 35, Baarn. Aanvang 20.00 uur. Aanvang donderdagmiddag 14.30 uur.

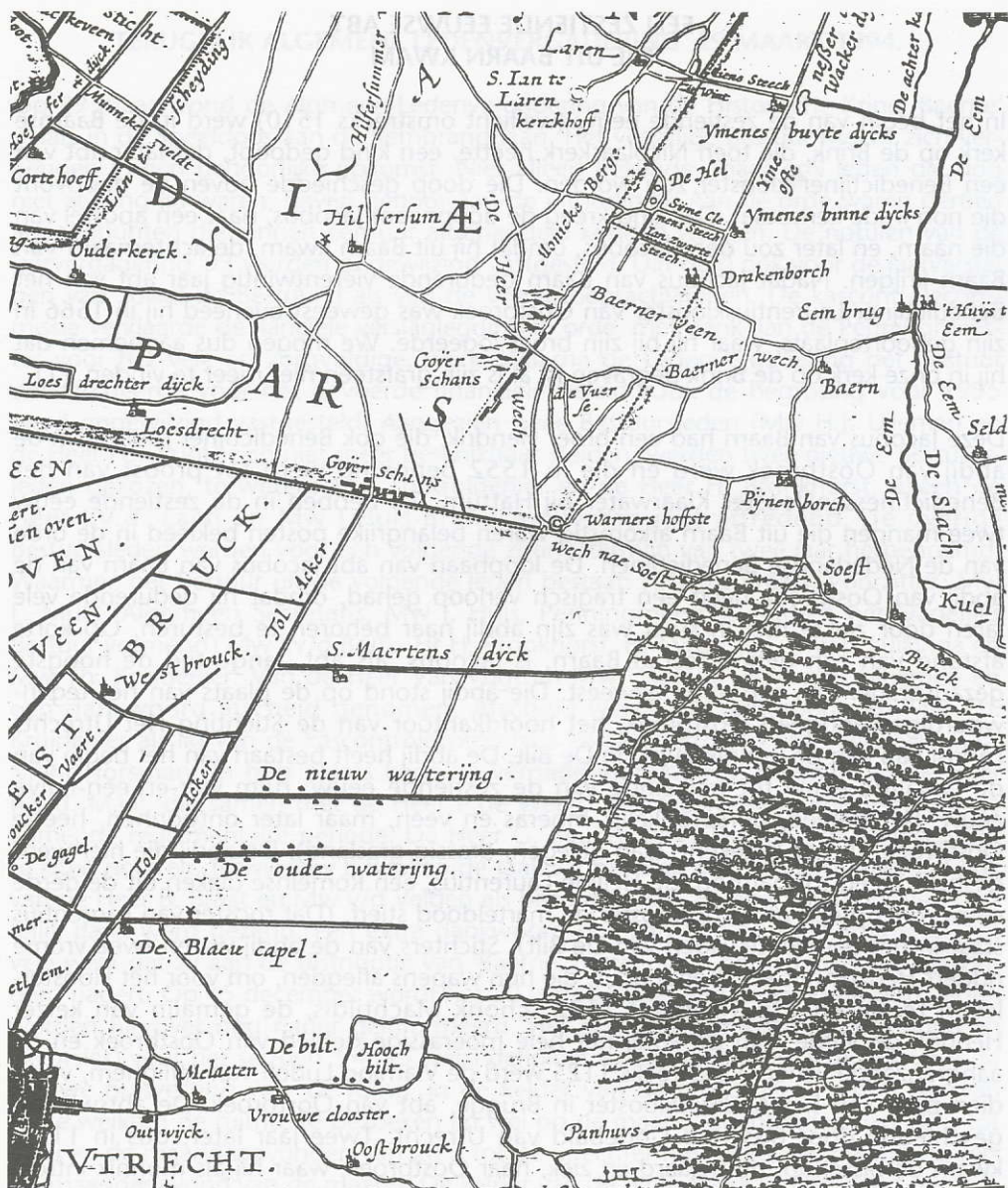
TERUGBLIK ALGEMENE LEDENVERGADERING 29 MAART 1994.

Op 29 maart vond de Algemene Ledenvergadering van de Historische Kring 'Baerne' plaats in de Speeldoos aan de Rembrandtlaan. Het voltallige Bestuur mocht zich verheugen in een behoorlijke opkomst. Niet alleen bekende, maar ook leden die nog niet zo lang lid waren, gaven gehoor aan de uitnodiging. Aan de orde waren dertien agendapunten die binnen een uur afgehandeld konden worden. De notulen van de jaarvergadering '93 werden ongewijzigd vastgesteld. Dat gold ook voor de jaarverslagen van zowel de Bestuurs) als van de Werkgroepsactiviteiten. De kascontrolecommissie verklaarde de financiële verslaglegging in orde, met dank aan de Penningmeester voor het vele en zorgvuldige, werk. Waarna de Ledenvergadering het Bestuur dechargeerde voor het gevoerde financiële beleid. Ook de begroting voor 1995 werd ongewijzigd vastgesteld. Aangezien twee Bestuursleden (Mw H.J. Uileman en de Heer H.v.Vugt) zich niet meer beschikbaar stelden, werden twee nieuwe Bestuursleden gekozen, te weten: Mw Th. Kruidenier en de Heer H. Bronkhorst. Alleen de Heer J.v.d. Laan en Mw I. Huls-Brandsma waren niet aftredend, de overige Bestuursleden werden voor een volgende zittingstermijn van twee jaar herbenoemd. Waarmee het Bestuur uit de volgende leden bestaat: Hr J.v/d Kraats, Voorzitter, Mw F. Muts, Algemeen Secretaris, Mw I. Huls, Penningmeester, (samen het Dagelijks Bestuur vormend) Mw J.v/d Brink, Hr H. Bronkhorst, Hr J.v/d Laan, Mw L. Luikinga en Mw Th. Kruidenier. Van de Heer Van Vugt en Mw Uileman werd met bloemen en een dankwoord afscheid genomen. Afscheid werd ook genomen van Mw Th. Kruidenier als lid van de kascontrolecommissie en kascontrolecommissielid Mw G.C. Mohr-Horsman. In hun plaats koos de vergadering Mw H.J. Uileman en de Heer R.v/d. Maal, die samen met de Heer P.de Weerd de kascommissie vormen voor de komende reglementaire periode. De Heer G. Beuken bleek bereid zich als reservelid te laten noteren, terwijl Mw B.Beuken de taak van notulist op zich nam. Afscheid ook van de Heer B. Braat en Mw v/d Velden als bezorgers van 'Baerne' waarvoor hen hartelijk dank werd gezegd. Een extra dankwoord ook aan Mw N. Kuyt-Smit voor het vele werk dat zij aan de distributie van 'Baerne' besteedt nu het ledental de vierhonderd nadert. Op 15 december wordt het 20 jarig bestaan van de kring gevierd, leden worden hierover nog nader geïnformeerd. Het activiteitenprogramma (lezingen en excursies) voor het seizoen '94/'95 werd definitief vastgesteld. Aandacht ook voor de nieuwe huisvesting van 'de Kring' in de kelder van de bibliotheek. Leden zijn van harte welkom de ruimte te bezoeken en wel op de maandagochtenden van 10 u tot 12 u en de maandagavonden van 20 u tot 22 u, echter met uitzondering van de eerste maandagavond van de maand. De kelder van de bibliotheek is uitsluitend toegankelijk via de Burgemeester Penstraat over het pad dat loopt tussen de huisnummers 2 en 4. Ook dit jaar werd de jaarvergadering weer afgesloten met een gezellig samenzijn onder het genot van een hapje en een drankje.

EEN ZESTIENDE EEUWSE ABT DIE UIT BAARN KWAM

In het begin van de zestiende eeuw (wellicht omstreeks 1510) werd in de Baarnse kerk op de Brink, die toen Nicolaaskerk heette, een kind gedoopt, dat later abt van een Benedictijner klooster zou worden. Die doop geschiedde boven de doopvont die nog in de kerk staat. Dat kind kreeg de doopnaam Jacobus, naar een apostel van die naam, en later zou deze Jacobus, omdat hij uit Baarn kwam, de achternaam Van Baarn krijgen. Nadat Jacobus van Baarn gedurende vierentwintig jaar abt van het Benedictijner Laurentiusklooster van Oostbroek was geweest overleed hij in 1566 in zijn geboorteplaats, waar hij bij zijn broer logeerde. We mogen dus aannemen dat hij in onze kerk op de Brink begraven is, al is zijn grafsteen niet meer te vinden. (1)

Deze Jacobus van Baarn had een broer Hendrik, die ook Benedictijner monnik in de abdij van Oostbroek werd en die in 1552 benoemd werd tot proost van het Benedictinessenklooster Klarwater bij Hattum. Zo hebben in de zestiende eeuw twee mannen die uit Baarn afkomstig waren belangrijke posten bekleed in de orde van de Nederlandse Benedictijnen. De loopbaan van abt Jacobus van Baarn van de abdij van Oostbroek heeft een tragisch verloop gehad, omdat hij gedurende vele jaren door ziekte niet in staat was zijn abdij naar behoren te besturen. Op korte afstand van zijn geboortestad Baarn, is Jacobus, als abt, lange tijd de hoogste gezagsdrager van een abdij geweest. Die abdij stond op de plaats van het tegenwoordige Landgoed Oostbroek, het hoofdkantoor van de Stichting Het Utrechts Landschap aan de Bunnikseweg in De Bilt. De abdij heeft bestaan van het begin van de twaalfde eeuw tot het einde van de zestiende eeuw, ruim vier-en-een-halve eeuw. Het gebied, oorspronkelijk moeras en veen, maar later ontgonnen, heette Oostbroek. (Broek betekent: laag gelegen, drassig grasland). De abdij die hier werd gesticht kreeg tot patroon: de Heilige Laurentius, een Romeinse diaken uit de derde eeuw, die op een gloeiend rooster de marteldood stierf. (Dat rooster van Laurentius staat in het gemeentewapen van De Bilt). Stichters van de abdij waren twee vrome ridders Hermannus en Theodoricus, die hun wapens aflegden, om voor het kloosterleven te kiezen. Op 14 maart 1122 schonk Machtildis, de gemalin van keizer Hendrik de Vijfde, aan de abdij het hele moerassige gebied van Oostbroek en de aangrenzende venen. Omstreeks 1125 werd de Vlaming Ludolf van Afflighem, voordien prior van het Andreasklooster in Brugge, abt van Oostbroek. De abtswijding geschiedde door bisschop Godebald van Utrecht. Twee jaar later, dus in 1127, kwam de bisschop, nu bejaard en ziek, naar Oostbroek, waar hij als monnik introk. Spoedig na zijn intrede, in 1128, stierf hij in de abdij en hij werd in de kerk begraven. (Zijn graftombe bevindt zich wellicht onder het tegenwoordige landhuis Oostbroek). Uit het kleine klooster ontwikkelde zich een dubbelklooster, een voor

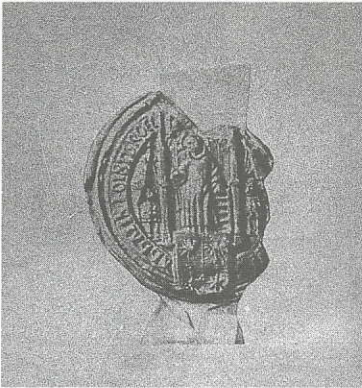

Fragment van de kaart *Ultraiectum dominium* (De Provincie Utrecht) door Guilielmus Blaeuw (17de eeuw).

Middenonder: Oostbrouck en daarboven Vrouweclooster. Rechtsboven: Baarn.

Fragment van de kaart *Ultraiectum dominium* (De Provincie Utrecht) door Petrus Kaerius (P. van den Keere). Vervaardigd in 1616. Uit de *Atlas Germania Inferior* (De Nederlanden). Middenonder ten oosten van Utrecht: Oostbroeck.

*Zegel van Abt Jacob van Baarn.
Omstreeks 1545.
Voorstellende St.Laurentius in een nis.
Randschrift: 'Abbatis i (n)*

monniken en een voor mondiaalen, of zusters, vrouwen van adellijke huize. Aanvankelijk waren die zusters, evenals de paters, onderhorig aan de abt. Zij kozen wel zelf een priorin, die door de abt moest worden bevestigd. Later werd dit Vrouweklooster een zelfstandige abdij met een abdis. Dit vrouwenklooster bevond zich in De Bilt waar nu het KNMI is (2).

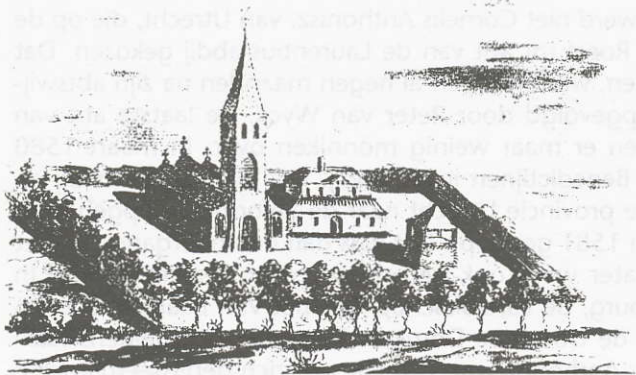
Ambachtsheer

De abt was ambachtsheer van Oostbroek en De Bilt. Hij sprak recht via schout en schepenen. Hij had dus tegelijk een geestelijk en een wereldlijk ambt. Hij heerste als een absoluut vorst over de abdij en over de bezittingen van die abdij, met alle mensen die er bij hoorden. De abt van de Laurentiusabdij woonde in een apart gelegen abtshuis. Hij had een soort hofhouding, met een eigen kapelaan, een knecht, een kok, een keldermeester, een keukenmeid, een schoenmaker en een snijder, of kleermaker. In de stad Utrecht beschikte de abt over een abbatiaal huis "byde Witte-vrouwenbrugge". Oostbroek stond bekend als een heel streng klooster. Monniken die zich in andere kloosters niet aan de tucht hadden gehouden werden naar Oostbroek gestuurd om er boete te doen en tot inkeer te komen. Het Biltse klooster kreeg de benaming "kerker van de orde" (carcer ordinis), omdat "er de Regel zoo stipt onderhouden wierd". Onder de Benedictijner abdijen nam het klooster van Oostbroek dus een speciale plaats in. In de loop der eeuwen ontstond echter een verslapping van de tucht en in het midden van de vijftiende eeuw werd, op bevel van Rome, een hervorming ingevoerd: een terugkeer naar de oude Regel van Benedictus, die in 529 de orde van de Benedictijnen had gesticht. Omstreeks 1542 werd Jacobus van Baarn door de monniken van de Laurentiusabdij van Oostbroek tot abt gekozen. Ongeveer in 1552, toen Van Baarn een jaar of tien abt was, werd hij ziek en vervolgens kreeg hij een hersenbloeding die een ernstige spraakstoornis veroorzaakte. Men kon hem 's morgens nauwelijks en 's middags helemaal niet ver-

staan, zo werd van hem gezegd. Hij kon de kloostergoederen niet goed meer beheeren en het viel hem moeilijk toe te zien op de naleving van de regel, terwijl hij ook niet in staat was de tucht te handhaven. Wel werd nog iedere dag de hoogmis gevierd, maar soms werden er dan geen andere missen gelezen. Van de getijden werden steeds de vespers gevierd, maar niet altijd de metten. Het is opmerkelijk dat Van Baarn, ondanks zijn ernstige handicap, tot zijn dood in 1566 in functie is gebleven, ofschoon hij volgens verscheidene getuigen, zijn taak niet naar behoren kon vervullen. Hij kwam niet op het idee zijn ambt neer te leggen, en kennelijk kon men hem ook niet afzetten.

Kaalslag

Door toedoen van Van Baarn was het landschap rond de abdij ingrijpend veranderd. Onder zijn verantwoordelijkheid was een kaalslag aangericht. Aanvankelijk was de abdij zo met bomen omgeven dat men de torenspits van de abdijkerk niet kon zien vanwege de hoge eiken en essen. Van Baarn liet die "plantage of boscamp" zo radicaal uitdunnen, dat alle gebouwen en zelfs de poort van verre zichtbaar werden. Veel bomen werden verkocht aan de Utrechtse Sint Paulusabdij en ook aan een koper in Baarn. De 52-jarige timmerman Rutger Stael uit de Bilt, die vierentwintig jaar op Oostbroek had gewerkt, vertelde dat er wel 6000 eiken en essen waren omgehakt. Er bleven nog tien oude eiken over. Hij zei, dat "onlanx den groeten ouden eykenboom staende voorde abdye voor omtrenkt veertich gulden vercocht is geweest". Kennelijk had de abt Van Baarn geld nodig, maar bij de verkoop van het hout werd hij herhaaldelijk bedrogen. Hij kreeg veel te weinig voor zijn eikehout, en hij liet het rooien van de bomen niet controleren.

*Jacobus Stellingwerf.
(1724-1756)
De abdij van Oostbroek.(??)
Tekening O.l. inkt,
16.4 x 22.2 cm,
Koninklijk Huisarchief,
Den Haag,*

Opsluiting

Abt Van Baarn kreeg tijdens zijn bewind grote problemen met de monnik Christoffel Albertsz. Roest, die aanvankelijk zeer bij hem in de gunst stond, maar met wie hij later in conflict kwam. Roest was in 1548 in de abdij ingetreden. Omstreeks 1555 werd hij door zijn abt benoemd tot rector en tot magister van de novicen en de jonge monniken. Hij werd belast met de vorming en het onderricht van deze aankomende kloosterlingen tot hun priesterwijding. Aanvankelijk had de abt het plan Roest aan te stellen tot zijn coadjutor, of assistent. Maar Roest werd door een van de monniken valselijk beschuldigd. De abt geloofde die aantijgingen, en hij liet Roest in een kamer van de abdij opsluiten. Die maatregel wekte vervolgens de verontwaardiging van de aartsbisschop van Utrecht, Frederik baron Schenck van Toutenburg.

De aartsbisschop stuurde zijn vicaris met dienaren en manschappen naar de abdij, en Roest werd met geweld uit zijn gevangenschap bevrijd. Vervolgens verbleef hij in Utrecht bij de vicaris, waarna hij naar Brussel vertrok. Daarna meldde abt Van Baarn op 13 maart 1565 dat hij Cornelis Anthonisz. van Utrecht tot coadjuter had benoemd en dat deze monnik, die tot dan toe prior van de abdij was, werd belast met de administratie en het bestuur van de abdij. Daarop kwam een besluit uit Brussel van koning Philips II van 5 juni 1565, dat Roest was aangesteld tot administrateur van de abdij. Het besluit werd kort daarop in Oostbroek aan de abt ter kennis gesteld. Er ontstond een gespannen verhouding tussen de opgedrongen administrateur Roest en de abt. Abt Van Baarn kon er niet van slapen en hij raakte zo in verwarring, dat hij vluchtte naar zijn broer in Baarn. Daar kreeg hij op 22 februari 1566 opnieuw een beroerte en drie dagen later kwam hij in Baarn te overlijden.

Abdij in 1580 gesloopt

Na de dood van abt Van Baarn werd niet Cornelis Anthonisz. van Utrecht, die op de opvolging gerekend had, maar Roest tot abt van de Laurentius-abdij gekozen. Dat ambt zou hij maar kort uitoefenen, want hij stierf al negen maanden na zijn abtswijding. Roest werd vervolgens opgevolgd door Peter van Wyck, de laatste abt van Oostbroek. In die periode waren er maar weinig monniken over. In maart 1580 waren er nog maar een viertal Benedictijnen in de abdij. Het klooster werd bij de Alteratie, of de overgang van de provincie Utrecht naar de Reformatie, opgeheven, en het werd in de jaren 1580 en 1581 gesloopt. Dat was dan de ondergang van het mannenklooster, en vier jaar later werd ook het vrouwenklooster afgebroken. In 1580 was Schenck van Toutenburg, de aartsbisschop die met Van Baarn in conflict was gekomen, overleden en in de Utrechtse Domkerk begraven. Vermeldenswaardig is nog, dat dezelfde Cornelis Anthonisz. van Utrecht, die zich gepasseerd voelde

toen hij geen abt van Oostbroek werd, later opduikt als de eerste reformatorische predikant van Zeist. Het gebeurde meer dat een priester, in dit geval een Benedictijner monnik, bij de Reformatie overging naar de "Christelyke Gereformeerde Religie". Dit is dan het verhaal van een Benedictijner abt uit de zestiende eeuw, die in Baarn geboren werd en die er tenslotte ook gestorven is. De kerk op de Brink, waar hij gedoopt is en waar hij wellicht begraven werd, markeert het begin en het einde van deze merkwaardige maar weinig roemruchte monnik en prelaat.

H.Bronkhorst.

Bronnen:

Dr. M.P.van Buijtenen en Dr. A.K. de Meijer o.s.a.: Herfsttij over Oostbroeks abdij. Politiek rond abtsbenoeming uit de nadagen gespiegeld aan het begin. Zeist, 1990.
Everard E.Gewin: De Bilt, een Utrechts dorp in vroeger eeuw. De Bilt, 1944.

Voetnoten

- (1) Het is ook mogelijk dat abt Van Baarn, die op 25 februari 1566 in Baarn overleed, in de Abdij Oostbroek werd begraven.
- (2) Naar aanleiding van een renovatie van het KNMI wordt nu een bouwhistorisch onderzoek ingesteld naar dit Vrouweclooster en mogelijk zal de Rijksdienst Oudheidkundig Bodemonderzoek vervolgens opgravingen verrichten. Een archeologisch onderzoek door het R.O.B. naar de Abdij van Oostbroek staat niet op het programma, omdat de vindplaats niet met bodemverstoring bedreigd wordt.

GEMEENTEARCHIEF IN BAARN

De verbouwing van het Baarnse gemeentehuis is achter de rug. Dat betekent dat het nu nog elders geplaatste oud archief van Baarn naar de gemeentelijke archiefbewaarplaats kan terugkeren. Op 3 juni, de dag van de officiële opening van het gemeentehuis, zijn de archieven vanuit Amersfoort en Soest terugverhuisd. Vanzelfsprekend zal de daarop volgende herordering van de archieven nog wel enkele weken in beslag nemen. Maar daarna is iedereen van harte welkom bij het Gemeentearchief Baarn. Het Gemeentearchief wordt gehuisvest in - zoals dat misschien wel hoort bij het oud archief - het oude gedeelte van het Baarnse gemeentehuis. De vaste dagen waarop het geopend is zijn de maandag en de dinsdag.

Niettemin is het raadzaam altijd vooraf even een afspraak te maken met de archiefmedewerker, die overigens een keer in de twee weken ook op vrijdag in Baarn werkzaam is. (tel.02154-81627) De gang van zaken bij het Gemeentearchief verandert dus nauwelijks ten opzichte van de tijd dat het bij de Gemeentelijke Archiefdienst Amersfoort gehuisvest was. Ook in Baarn zal het niet mogelijk zijn dat bezoekers zelf in de archiefbewaarplaats komen. De archiefmedewerker zorgt ervoor dat u de opgevraagde archiefbescheiden in een aparte ruimte rustig kan bestuderen. Het raadplegen van het oude archief is kosteloos. Wanneer u echter bepaalde zaken toch door de archiefmedewerker wil laten uitzoeken, dan worden er kosten in rekening gebracht. Zelfwerkzaamheid loont, ook bij het archief. Bovendien beleven de meeste mensen er plezier aan om zelf naspeuringen in het archief te doen. Het Gemeentearchief beheert de archieven van de voormalige gerechten, gemeenten en diverse (semi-)gemeentelijke instellingen. Begin juni wordt ook het archief van de burgerlijke stand naar de archiefbewaarplaats overgebracht. Hierbij worden zoveel mogelijk de wettelijke termijnen in acht genomen. Voor raadplegen van geboorteregisters ouder dan 100 jaar, huwelijksregisters ouder dan 75 jaar en overlijdensregisters ouder dan 50 jaar kunt u dus voortaan bij het Gemeentearchief terecht in plaats van de afdeling Burgerzaken. De archieven van de gemeente Baarn zijn nog niet of nauwelijks toegankelijk gemaakt. Met het oog hierop is het extra belangrijk om een archiefonderzoek goed voor te bereiden. Grote delen van het archief zijn min of meer chronologisch opgeborgen. Hierbij doel ik vooral op de ingekomen en uitgaande stukken en de bijlagen bij de notulen van de raad en B&W. Het is dus vaak niet mogelijk om op onderwerp in het archief te zoeken. Daarom is het raadzaam om via andere wegen (publicaties, documentatie Oudheidkamer) eerst (globale) data te zoeken bij het onderwerp waarin men geïnteresseerd is. Op deze manier vindt archiefonderzoek op efficiënte wijze plaats. Of de archieven ook daadwerkelijk hun geheimen prijs geven is altijd maar de vraag. "Dat is de sport", zeggen doorgewinterde amateur-historici.

Met adviezen bied ik in ieder geval graag de helpende hand om gezochte gegevens over de historie van Baarn toch boven water te krijgen.
Tot ziens bij het Gemeentearchief!

J.F. van Rooijen

* Zie "Onderzoek in de Baarnse archieven" in: Baerne, jrg. 17 nr. 3, sept 1993

Guster Stebarnack GmbH
Wijksteeg 10, 3740 AD Baarn
T 02154 17481 F 02154 17481

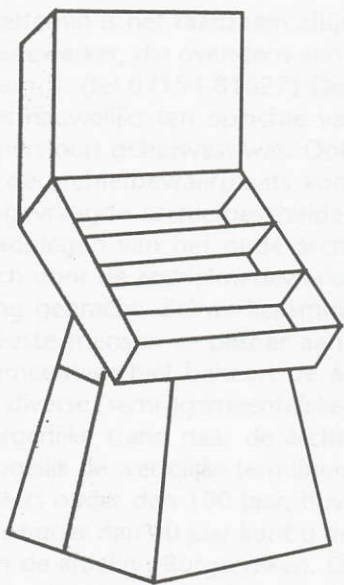
Stroom : Goudenholten 23 - Baarn
T 02154 17481
Con. adres : Postbus 194 - 3740 AD Baarn
F 02154 17481

• Monometaal, dus milieuvriendelijk
• kwaliteits en 100% recyclebaar
• Display-uitvoeringen zonder veel
• onderhoud
• lichtgewicht - minimale opslagruimte
• minder kosten
• basis voor landbouw doorvoertrucks
• handig
• Na de 4ste maal geplaatst een minimaal
• dak
• De STEBARNACK gepresenteerde
• "one second display" met scheidende voor-
• kan in vele varianten worden uitgevoerd

VLASTUIN BV Displays en verpakkingen

- De Groene Displaylijn -

- Monomateriaal, dus milieuvriendelijk kwaliteiten en 100% recyclebaar!
- Display-uitvoeringen zonder veel kartongebruik;
hierdoor: - minimale opslagruimte
- minder codenummers
- Ideaal voor loonpakkers door eenvoudige handling.
- Na de aktie snel plano tot een minimaal pakket!
- De STABERNACK gepatenteerde "one second-display" met aangeliemde voet kan in vele varianten worden uitgevoerd.

Showroom : Guldenhoflaan 23 - Baarn
Telefoon : 02154 - 12761
Corr. adres : Postbus 124 - 3740 AC Baarn
Fax : 02154 - 17491

Gustav Stabernack GmbH
Verpackung • Display • Druck • Beratung

A **G**
ADVIESGROEP
BAARN **B**

*Fiscaal jurist
en
Zakenadviseurs*
Eemnesserweg 12
3741 GA BAARN

Telefoon:
02154-25811

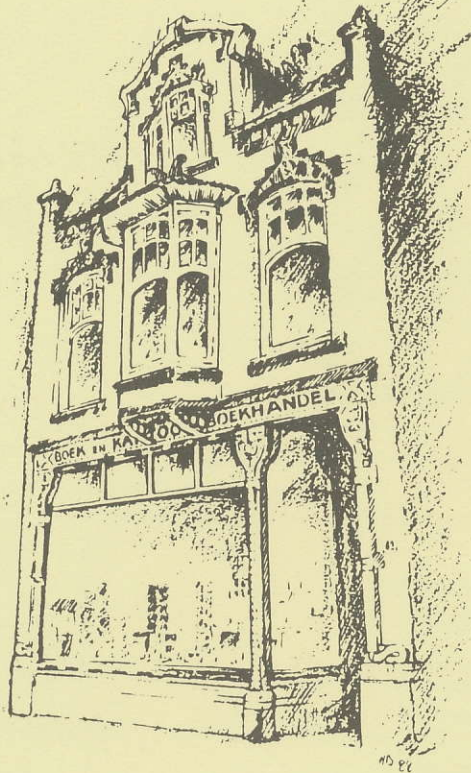
Telefax:
02154-25714

Privé:
02154-12626
03494-52821
055-670372

- * FISCAAL-JURIDISCH ADVIES
- * ADMINISTRATIES
- * BELASTINGAANGIFTEN
- * JAARREKENINGEN
- * BEDRIJFS-ECONOMISCH ADVIES

Maakt u vrijblijvend eens een afspraak, ook 's avonds zijn wij voor u bereikbaar.

EEN PERSOONLIJKE BENADERING STAAT BIJ ONS VOOROP.

Sinds 1886

BOEKHANDEL DEN BOER

Laanstraat 69 - 3743 BC Baarn - Telefoon 12032

Gespecialiseerd
in literatuur,
kunst- en kinderboeken